

Zlatni put otvorenog pristupa - besplatno, ali pod koju cijenu?

Barić, Hrvoje

Conference presentation / Izlaganje na skupu

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:105:467895>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-20**

Repository / Repozitorij:

[Dr Med - University of Zagreb School of Medicine
Digital Repository](#)

LEARN. SHARE. ADVANCE.

**Zlatni put otvorenog pristupa –
besplatno, ali po koju cijenu?**

**Hrvoje Barić
CMJ**

They didn't have it in their time...

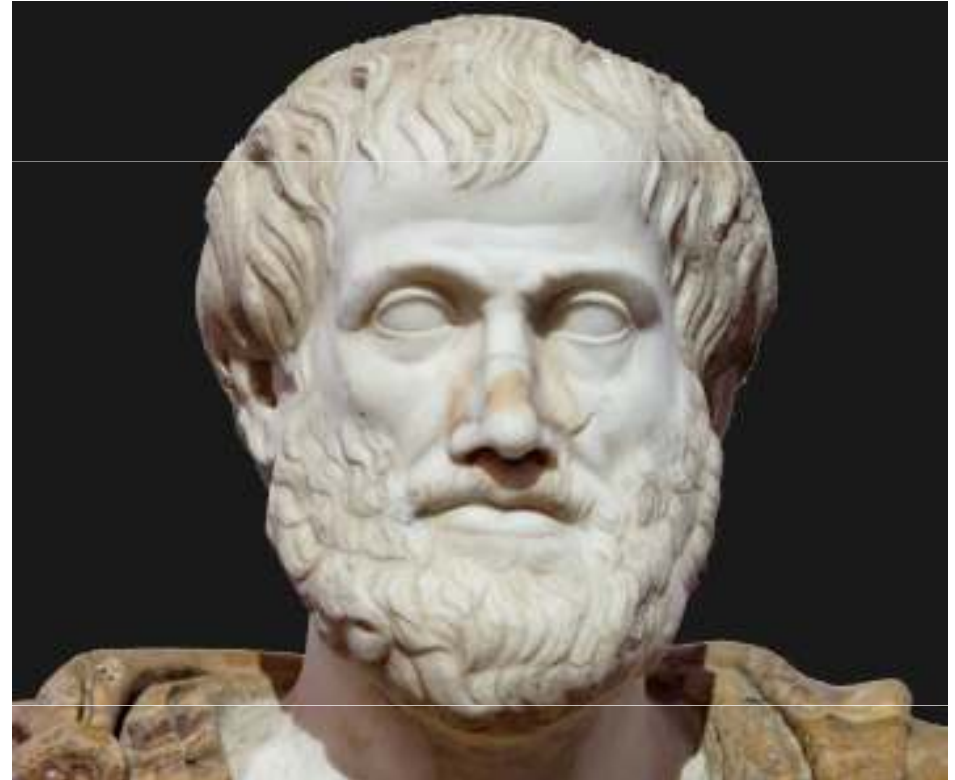
...imagine what **you** could achieve with it now

Images of Francis Crick and John Kendrew courtesy of MRC Laboratory of Molecular Biology. All other images courtesy of Wellcome Library, London

Aristotel?

*“All men by nature
desire knowledge”*

- uvod u metafiziku

preuzeto sa : <http://en.wikipedia.org/wiki/Aristotle>

TINSTAAFL

“There ain't no such thing as a free lunch”

?, Robert Heinelein, Milton Friedman,...

“Gold OA”

- glavna razlika između “gold OA” i “green OA” je u tome da OA časopisi (gold) provode “peer-review”, a OA repozitoriji (green) ne
- ova podjela objašnjava neke razlike, a pogotovo troškove održavanja
- osim ova dva puta distribucije postoji niz drugih, manje zastupljenih modela

“Gold OA”

- uglavnom se pod “gold OA” misli na OA dostupan izravno putem časopisa
- “green OA” pristup je putem repozitorija
- distinkcija “green/gold” odnosi se na mjesto pristupa ili sredstva posredovanja, a ne na korisnička prava ili stupanj “otvorenosti”
- ne radi se o distinkciji “gratis/libre” (bez barijera cijene/bez barijera dozvola)

Poslovni modeli OA časopisa

- opisano je više od 15 modela
- *community publishing*
- uglavnom u humanističkim znanostima
- niske cijene pretplate, volonterski rad (review, editing, produkcija)
- organizacija putem postojećih produkcijskih platformi
- gotovo uvijek uključuje korištenje institucionalnih resursa (slično *institutional subsidy* modelu)

Poslovni modeli OA časopisa

- *Advertising or sponsorship supported journals*
- interes “farma” industrije, pogotovo veći časopisi (Science, Nature)
- za većinu časopisa ipak samo parcijalna solucija
- BMJ grupa – pioniri OA među velikim časopisima

Poslovni modeli OA časopisa

- *Institutional subsidy*
- časopis kao dio sveučilišnog /knjižničnog tiska
- ovaj model doživio svojevrsnu krizu, ali prognoza je da će ponovno jačati
- uključeni “igrači” su institucijski repozitoriji, knjižnice i izdavači

Poslovni modeli OA časopisa

- *Hard copy sales*
- primjerice, dio BMJovog modela
- ukida troškove obrade članaka (APCs)
- cjelokupni sadržaj dostupan besplatno, financiranje putem pretplate na tiskanu verziju
- MedKnow ovim putem u cijelosti financira sve svoje publikacije

Poslovni modeli OA časopisa

- *Article-processing charges*
- trošak u publikacijskom procesu koji snosi autor, njegova institucija ili onaj tko financijski podupire istraživanje
- česta zablude da OA=APCs (< 50% !)
- održivo za časopise čija ciljana zajednica ima sredstva za potporu ove svrhe

Poslovni modeli OA časopisa

- *Article-processing charges*
- “grant” može ciljano (dio) biti usmjeren za APC ili su sredstva slobodno raspoloživa i alocirana naknadno
- institucijski “pot” sa sredstvima isključivo za financiranje troškova publiciranja
- relativno novi “eskperimenti”

Poslovni modeli OA časopisa

- *Institutional membership*
- održivo za velike izdavače
- matične institucije unaprijed plaćaju izdavačima, autori publiciraju unutar unutar dogovorenog vremena (obično godišnje)
- BioMed central – različite razine plaćanja
- Hindawi Publishing Corporation – “flat rate”

Poslovni modeli OA časopisa

- ... gdje je CMJ?
- OA časopis (članci dostupni na PubMed Central i cmj.hr)
- financiranje kroz: 1) institucionalne resurse, 2) godišnje subvencije MZOŠ, 3) ugovor s izdavačem (Medicinska naklada)
- od samih početaka CMJ politika je ne naplaćivati ni autorima niti čitateljima
- financijsku naknadu ne dobivaju ni recenzenti
- tzv. “Diamond OA”

Poslovni modeli OA časopisa

- ... a gdje “institucije” ?
- 2004.g. – Open Access to Scientific Information
- 2010.g. – svi doktorandi obvezni radove učiniti dostupnima putem web-a
- 2013.g. – ZZVO – obveza arhiviranja u NSB
- 2012.g. – Croatian Open Access Declaration

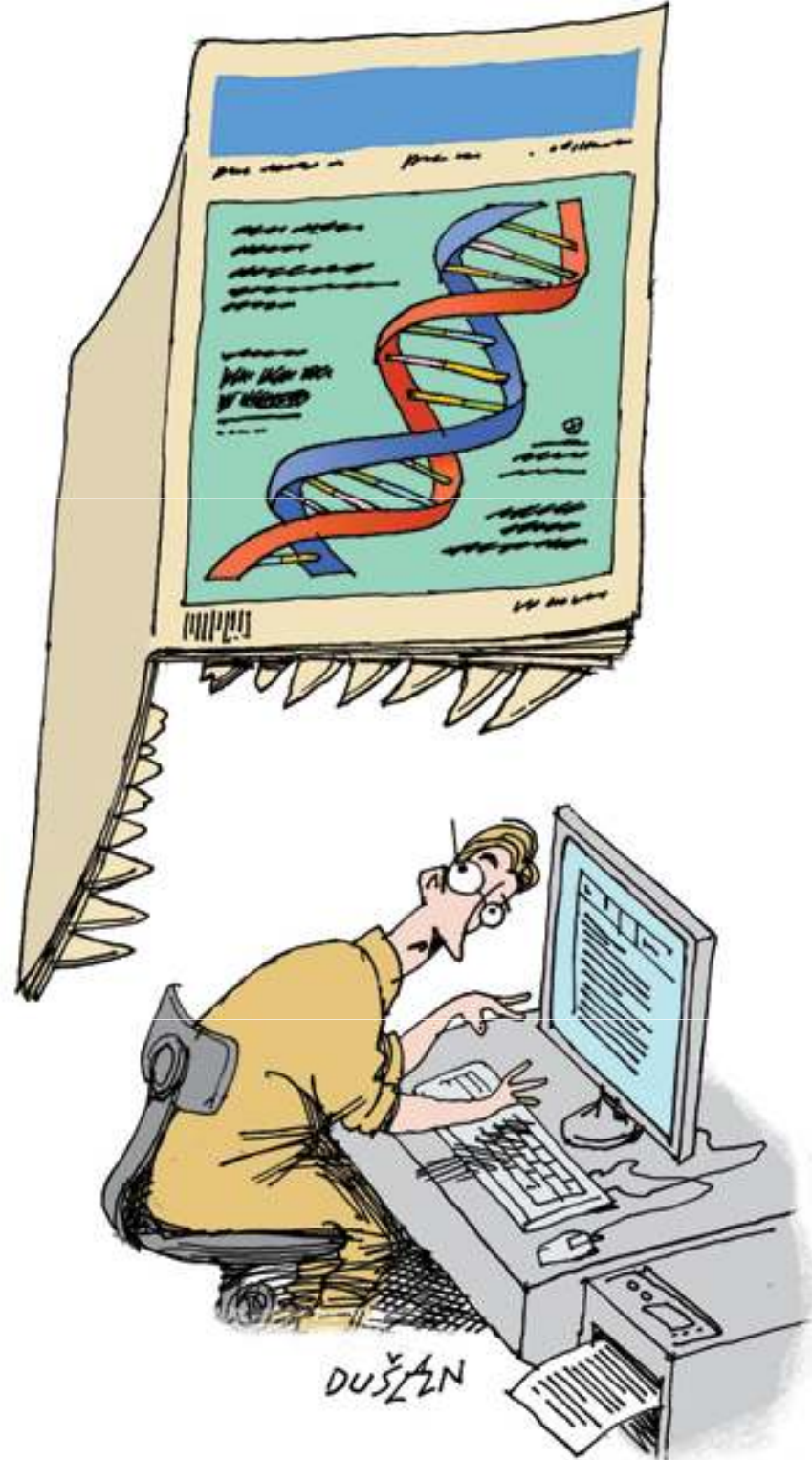
Repozitorij Medicinskog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

- 2005. g. pokrenut projekt od strane SMK
- trenutno sadrži 1350 predmeta (od 2003.g.);
- 963 članka
- 374 doktorskih disertacija (jedina točka pristupa – 56,9 % odobrilo pohranjivanje)
- 1 knjiga
- 6 poglavlja knjiga
- 6 konferencijskih komunikacija

Negativne strane i opasnosti OA

- kritičari tvrde: “OA koncept ne nudi rješenja za probleme konvencionalnih modela, već samo mijenja put financiranja”
- “predatory publishing” – kako bi profitirali od naknada za publiciranje, neki časopisi nekritično publiciraju, bez kontrole kvalitete ili peer-review-a

<http://www.the-scientist.com/?articles.view/articleNo/32426/title/Predatory-Publishing/>

Illustration by Dusan Petric

Predatory publishing

- Alan Sokal
"Transgressing the Boundaries: Toward a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity."

- Jeffrey Beal
"To become a scholarly publisher, all you need now is a computer, a website, and the ability to create unique journal titles"

<http://scholarlyoa.com/publishers/>
http://en.wikipedia.org/wiki/Jeffrey_Beal
http://www.physics.nyu.edu/faculty/sokal/transgress_v2/transgress_v2_singlefile.html

OPEN ACCESS

Ask me about
**OPEN
ACCESS**

